

**DAY VÀ HỌC LỊCH SỬ ĐỊA PHƯƠNG
TẠI DI TÍCH LỊCH SỬ, CÁCH MẠNG CỦA ĐỊA PHƯƠNG
(1 tiết)**

I - Mục tiêu bài học

1. Về kiến thức

Giúp cho HS hiểu được :

– Những tri thức lịch sử địa phương một cách khoa học, chính xác trên cơ sở di tích lịch sử ở quê hương HS.

– Mối quan hệ giữa di tích lịch sử địa phương với những sự kiện, biến cố lịch sử địa phương trong lịch sử dân tộc, góp phần minh họa, củng cố, khắc sâu những tri thức lịch sử dân tộc, lịch sử địa phương.

2. Về tư tưởng

– Giáo dục cho HS lòng yêu mến, tự hào về quê hương, về địa phương mình đang sống và tình cảm trân trọng, biết ơn các thế hệ cha ông đi trước, những người đã góp mồ hôi, xương máu, công sức, của cải... làm nên những trang sử vẻ vang của địa phương, đóng góp vào sự phát triển chung của lịch sử dân tộc.

– Giáo dục ý thức trách nhiệm của HS đối với truyền thống lịch sử của địa phương – người tiếp nối sự nghiệp của cha ông.

– Giáo dục ý thức trách nhiệm, động viên khuyến khích HS có hành động thiết thực vào việc bảo vệ, tu sửa, tôn tạo các di tích lịch sử địa phương trong hiện tại cũng như mai sau. Đó là biểu lộ tấm lòng thành kính, sự trân trọng của các em đối với di sản lịch sử của tổ tiên.

– Đây là hoạt động mang tính tập thể cao, GV cần giáo dục ý thức tập thể, đoàn kết, tính tự giác và cộng đồng trách nhiệm cho các em HS.

3. Về kĩ năng

Rèn luyện cho HS có kĩ năng quan sát, biết liên hệ với các sự kiện lịch sử khác để các em có nhận thức đúng đắn về những hiện tượng và biến cố lịch sử.

II - Những điều cần lưu ý

Di tích lịch sử địa phương là những dấu vết vật chất của một sự kiện, một biến cố lịch sử của dân tộc và cũng là của địa phương, trải qua thời gian vẫn tồn tại.

Thí dụ, một khu di chỉ khảo cổ, nơi xảy ra một trận chiến đấu, một trận chống càn, một khu căn cứ địa cách mạng, nơi giam giữ tù nhân dưới chế độ cũ...

Đó là những chứng tích với tất cả giá trị thực của nó, được xác định trong một thời gian, không gian lịch sử nhất định. Ẩn đằng sau những chứng tích ấy là vai trò của quần chúng nhân dân cùng với những thủ lĩnh, những lãnh tụ tài năng đức độ, những danh nhân, có khi cả những con người bình thường vừa làm nên kì tích vẫn còn đang sống quanh ta.

Di tích là dấu tích có thật nhưng không còn nguyên vẹn, nó chỉ là những mảnh còn lại của quá khứ. Mặc dù vậy, trong mỗi di tích lịch sử đều chứa đựng một nội dung lịch sử vô cùng phong phú, được lưu lại trên nhiều nguồn tư liệu như chữ viết, hiện vật, kiến trúc, điêu khắc, hội hoạ...

Việc dạy học lịch sử cho HS tại di tích lịch sử không chỉ là sự chuyển dịch địa điểm phòng học, lớp học từ nhà trường ra hiện trường mà chính là đưa những sự kiện, biến cố lịch sử từ SGK, từ trang giáo án trở về nơi chúng đã diễn ra, do đó làm sống dậy (dù chỉ là một phần) bầu không khí lịch sử trong cái không gian, thời gian lịch sử của nó.

Có xác định được vị trí, ý nghĩa của di tích lịch sử mới biết khai thác nó nhằm phục vụ cho những mục đích yêu cầu của dạy học lịch sử. Đây cũng là xu hướng đổi mới dạy học lịch sử hiện nay – đa dạng hoá hình thức tổ chức dạy học.

III - Gợi ý thực hiện bài giảng

1. Về nội dung

– Đây là bài giảng lịch sử địa phương tại di tích lịch sử địa phương, nơi có nhiều dấu tích của quá khứ, vì vậy GV phải chú ý tới mối quan hệ giữa nội dung bài học với di tích được lựa chọn.

– Bài học phải được biên soạn thành giáo án chi tiết, cụ thể. HS phải hiểu và nắm được những tri thức cơ bản sau đây như : tên di tích, hiện trạng, nguồn gốc và những thay đổi của di tích, những kỉ ức lịch sử được lưu giữ trong di tích, ý nghĩa của di tích...

2. Các bước thực hiện

– *Bước chuẩn bị*

* *Đối với GV :*

– Chuẩn bị "hiện trường" : GV phải tìm hiểu, khảo sát kĩ "thực địa" – tức là di tích lịch sử, nơi diễn ra buổi học của HS, phải hiểu biết kĩ về di tích, ngay cả về địa hình, địa thế để bố trí chỗ đứng, chỗ ngồi quan sát, nghe và ghi chép của HS.

– Tranh thủ sự giúp đỡ của các "bô lão" hoặc cán bộ địa phương, các nhân chứng lịch sử, các nhà nghiên cứu có sự hiểu biết về lịch sử, về di tích và phải liên hệ trước để họ chuẩn bị.

* Đối với HS :

– Phải xác định đây là một buổi học tập lịch sử địa phương tại thực địa trong chương trình nội khoá chứ không phải là cuộc tham quan, du lịch di tích lịch sử, nên GV cần nhắc nhở HS có thái độ nghiêm túc khi học tập.

– Làm cho HS hình dung rõ trình tự giờ học, những điểm bổ sung khác so với giờ học trên lớp.

– Nếu di tích là nơi thờ cúng, tế lễ, tưởng niệm sự tích về một nhân vật lịch sử, thì cần hướng dẫn HS chuẩn bị trang phục, làm lễ dâng hương tưởng niệm một cách trang nghiêm, thành kính, tạo tâm thế cần thiết trước khi bắt đầu bài giảng.

* Tiến hành bài học tại di tích :

– Tập trung HS tại di tích, GV trình bày một cách tổng quát về khu di tích hoặc có thể dùng sơ đồ, sa bàn.

– Chọn vị trí thuận lợi nhất để HS quan sát di tích và nghe bài giảng của GV (cũng có thể là một cán bộ quản lí di tích hay một cán bộ nghiên cứu có sự am hiểu thấu đáo về di tích đó, nhưng phải được chuẩn bị trước và nắm vững mục đích, yêu cầu, nội dung bài học).

– Phương pháp trực quan là phương pháp chủ đạo kết hợp với các phương pháp khác như kể chuyện, miêu tả, tường thuật, giải thích...

– Tùy theo nội dung bài học và quy mô khu di tích, có thể cho HS tham quan sơ bộ, sau đó về vị trí nghe GV giảng và hướng dẫn chi tiết.

– Dành thời gian cho HS tự tìm hiểu theo sở thích, có thể chia thành nhiều nhóm hoạt động theo những công việc khác nhau :

+ Nhóm vẽ sơ đồ khu di tích hoặc kiểu kiến trúc.

+ Nhóm ghi chép, thu thập, thống kê hiện vật tư liệu.

+ Nhóm trao đổi, gặp gỡ các nhân chứng, các nhà nghiên cứu.

+ Nhóm diễn lại sự kiện lịch sử...

– Buổi học tại di tích nên kết hợp với các hình thức hoạt động ngoại khoá khác như kể chuyện, hát bài hát liên quan tới bài học (nếu có) hoặc tổ chức trò chơi lịch sử (đố vui lịch sử, hái hoa lịch sử...).

* Kiểm tra đánh giá kết quả bài giảng :

Bài học lịch sử địa phương tại thực địa di tích không chỉ đơn thuần đánh giá kết quả thu hoạch ở điểm số. Điều sâu xa hơn là để HS tự đánh giá, tự bộc lộ khả năng của mình. GV phải mạnh dạn thay đổi cả về nội dung cũng như hình thức đánh giá, đặc biệt chú ý tới nhận thức về tư tưởng, tình cảm của HS. Về hình thức, có thể có những cách :

– Đánh giá theo nhóm (lấy đơn vị tổ) : các nhóm thảo luận và cử người viết thu hoạch theo những chủ đề do GV đưa ra.

– Viết thu hoạch cá nhân (dạng bài tập tự chọn) : những nhận thức sâu sắc, ấn tượng mạnh mẽ về một nhân vật, một câu chuyện, một tư liệu hiện vật, một hành động...

– Tự do sáng tác : thơ, truyện, tranh ảnh...

GV nên chọn ra những bài hay nhất để đọc trước lớp cho HS học tập. Sau đó, GV cần biểu dương và cho điểm, trên cơ sở đó, có thể phát hiện được những em có năng khiếu để tiếp tục bồi dưỡng. Những bài tốt có thể đưa lên báo tường hoặc tập san học tập.